

Mihail Sadoveanu

Creanga de aur

E vorba de părinții noștri de demult,
iar stăruința bătrânului mag de odinioară
e departe de a fi o simplă iluzie

EDITURA
ASA

CUPRINS

CAPITOLUL I	5
• E vorba de părinții noștri de demult, iar stăruința bătrânului mag de odinioară e departe de a fi o simplă iluzie	
CAPITOLUL II	13
• Puterile sufletului erau proaspete și curate în lumea veche a Daciei și sub semnul lor sta Kesarion Breb	
CAPITOLUL III	19
• Kesarion ascultă sfaturile și descântecele bătrânului Decheneu	
CAPITOLUL IV	25
• Lui Kesarion Breb îi apare preasfințitul episcop Platon de la Sakkoudion	
CAPITOLUL V	31
• Aici se arată frumusețea și puterile Bizanțului pe când era împărăteasă preaslăvita Doamnă Irina și se leagă prietenie între preasfințitul Platon și Kesarion Breb egipteanul	
CAPITOLUL VI	43
• Despre Dumnezeu și oameni, pământ, cer și mare; despre neamurile împărătești și mai cu seamă despre un conducător de cămile, care, fără să știe, aduce primele vești de la sfântul Filaret	
CAPITOLUL VII	57
• Înainte de a ajunge la fericitul Filaret, Kesarion Breb cunoaște și alți oameni vrednici din Paflagonia și de la Amnia	
CAPITOLUL VIII	67
• Aici Kesarion Breb află bucuriile cuviosului Filaret și ale doamnei Teosva, precum și o bucurie a sa proprie	
CAPITOLUL IX	77
• Aici lucrurile se petrec ca în vremea cea de demult a basmelor mamei	
CAPITOLUL X	87
• Mărirea și tihna stau în hotare deosebite	

CAPITOLUL XI	101
• Sub strălucirea purperei bizantine se vădesc lucruri nu tocmai bine mirositoare	
CAPITOLUL XII	113
• Steaua amurgului	
CAPITOLUL XIII	121
• Soarta celor tari ai lumii e una cu soarta mișeilor	
CAPITOLUL XIV	133
• Despre o pasăre măiastră cu ochi și glas de om	
CAPITOLUL XV	147
• În care celor fericiți și nefericiți li se încheie timpul	
CAPITOLUL XVI	157
• Carte de la Sakkoudion	
CAPITOLUL XVII	163
• Floarea de gheață	
Referințe critice	
„Creanga de aur” – un basm religios	169
Mihail Sadoveanu despre masonerie și „Creanga de aur”	185
Tentația romanului filosofic sau despre compensația romanului mitic (Pornind de la Creanga de Aur)	187
Mihail Sadoveanu francmason	192
Cronologie	197
Activitate politică	213

1

CAPITOLUL

**E vorba de părinții noștri de demult,
iar stăruința bătrânului mag de odinioară
e departe de a fi o simplă iluzie**

n august 1926, profesorul nostru a organizat caravana, ca și-n ceilalți ani, cu aceiași oameni și aceleași animale.

Ne-am continuat cercetările hotărâți, din simpatie pentru el, să-i suportăm din nou distracțiile și capriciile.

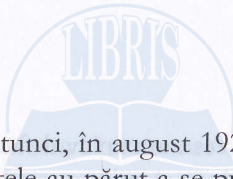
Domnu' Stamatin (așa îi ziceam, deoarece era cu mult mai în vârstă decât noi) se prezenta ca un fel de țârcovnic firav, cu bărbuță rară și chelie precoce, care se uita foarte de aproape și atent prin ochelarii lui, disjungând și reclădind elementele; cu toate acestea era de mirare în ce distracții comice cădea uneori.

„Era cam săltat“, cum spuneau desigur muntenii care ne întovărășeau.

„E venit de pe cea lume“, am auzit eu pe unul șoptind și ghiontind cu cotul pe cel de alături.

Ciudate, de asemenea, pentru un savant ca el mi se păreau efuziunile lui lirice, care aveau loc din când în când, la popasuri. Atunci era în stare să absoarbă până la două pahare de vin, după ce vărsa cu religiozitate picăturile pentru morți.

Era un om interesant, în orice caz, și lui i se datorește povestea care urmează. E o datorie de pietate să-l pomenesc aici. Destinul i-a fost să piară într-o râpă a acelor locuri sălbatice, într-o altă expediție, cea din 1930, la care eu n-am mai luat parte.

Atunci, în august 1926, după ce am trecut de Obârșii, brădetul și muntele au părut a se pustii cu desăvârșire. Din unele poieni înalte se vedea Oltul, din altele am văzut Mureșul; pe urmă am avut impresia că ne desfacem total de vederea și sunetul lor; n-am mai privit decât cerul și n-am mai auzit decât șuierul sihlei.

Până pe unde răzbeam noi, n-ajungeau ciobanii cu turmele, căci așezările oamenilor erau prea depărtate.

Mentorul nostru avea plăcerea să ne călăuzească adânc „în țara necunoscută“.

În unele părți călări, în altele pedestri, ciocănind stâncile și adunând sfârâmături pentru colecțiile lui, suirăm astfel și coborârăm către Călimani.

Într-o după-amiază, am poposit lângă o arcadă de calcar, mascată de ferigi și jnepeni.

După ce ne-a adunat lângă el, domnu' Stamatin ne grăi astfel:

— Îmi închipui, băieți, că niciodată n-ați văzut, în alte părți, locuri așa de frumoase prin măreția posomorâtă pe care și-au păstrat-o din vremea când, după convulsiile geologice, s-au fixat în această formă nouă. Aici strigă în cetini, în luna lui aprilie, *urogalus*, cocoșul cel negru cu optsprezece pene în evantaliul cozii. În amurg, aveți s-auziți boncăluind pe *cervus carpathicus*. Pot să vă arăt, dacă doriți, pe povârnișul unei râpe, hățașul pe unde am văzut trecând, cu soațele lui, un *bison bonasus*, despre care se spune că ar fi dispărut din munții noștri. Să știți că nu-i adevărat; în aceste singurătăți stăruiesc și alte înfățișări de demult. Așezați-vă în preajma focului, grăbiți-vă a scoate conservele și a pregăti ceaiul, ca să aveți pe urmă timp să priviți în jur și s-ascultați glasurile misterioase care mă cheamă neconținut. Am credința că aici am să-mi isprăvesc cariera. Oasele mele, desigur, trebuie să se adune cu ale unor strămoși. De câte ori pătrund în această regiune neviolată, mă simt emoționat ca un primitiv. Să nu râdeți de mine, nici să mă judecați rău, dacă mă veți auzi descântând și invocând ceea ce, pentru dumneavoastră, e de mult pierit, iar pentru mine e încă viu.

După ce i-am cerut să se explice, l-am lăsat să vorbească.

— Dumneavoastră ați crezut, zâmbi el, că eu sunt un simplu adunător de roci. E adevărat că, din această îndeletnicire, mi-am făcut o profesie; disciplina ei m-a dus însă pe cărări cotite, în altă parte. Deprinzându-mă a

cerceta scoarța pământului și a trage concluzii, a restaura un ev de acum o mie de milenii din câteva oase împrăștiate, am ajuns să-mi pun probleme de aceeași natură scurmând altfel de sedimente. Nu știu pentru ce motive se străduiesc folcloriștii, care adună mii de pagini de macatură în colecții. N-am avut niciodată impresia că ar scoate ceva din asemenea epave ale oceanului-timp. Metodele mele însă m-au îndemnat foarte de timpuriu, de pe când eram tânăr ca dumneavoastră, să caut argumentul acestor paleologii, datini și eresuri ale populațiilor din Carpați. Am ajuns la niște concluzii firești, care unora li s-ar părea totuși surprinzătoare. Am ajuns să prețuiesc și să iubesc aceste alcătuirii vii ale religiei vechi a pământului acestuia, găsind în ele însăși gândirea strămoșilor mei și însuși sufletul lor. Religia nouă, care n-are decât zece veacuri, nu s-a putut substitui puterilor trecutului decât în parte și superficial. Poporul încă practică legea veche. De aceea, să nu vi se pară de mirare dacă voi invoca umbra severă a bătrânului preot păgân care a sălășluit cândva sub bolta unei asemenea peșteri. Pentru dumneavoastră poate fi o fantasmagorie; pentru mine e o realitate. Duhul lui trăiește încă în mine, cum a trăit în atâtea generații succesive; deci eu văd și simt ființa lui în această regiune a lui Dumnezeu. Neapărat, asemenea ființă misterioasă nu poate apărea decât credincioșilor și poeților. Puneți-mă în această categorie inferioară dacă voiți; e momentul când cred și văd.

Întâia oară am luat contact cu acest mag respectabil și astrolog iscusit într-o zi de sfârșit de martie, la echinocțiul uneia din primăverile trecute. Atunci m-am suit în muntele ascuns pe care contemporanii mei nu-l cunosc, între vârtejuri de zloată am ajuns până la lăcașul său, într-un loc unde trei izvoare vii saltă de sub piatră zbatându-se ca viperele înțelepciunii lui celei fără de moarte și murmurându-i numele într-o altă limbă decât cea schimbătoare a oamenilor. Ascultați ce-am văzut. Cenușa veche sta încă în vatra părăsită; lătra în adâncime cățelul pământului; am intrat și l-am găsit palid și semeț în jilțul dăltuit în stâncă. Cu dreapta ținea toiagul de fildeș. Avea mușchi în plete și pe sân; îi ajungea barba la pământ și genele la piept; deasupra-i fâlfaia, gonindu-se în roate,

Cu-aripele-ostenite, un alb și-un negru corb...

Sub povara acestui semn al zilelor și nopților stătea orb, însă numerele de aur continuau să clipească sub bolta frunții lui, scriind misterios timpurile.

Profesorul nostru se opri o clipă, privindu-ne sarcastic prin ochelarii lui de miop, apoi urmă:

— La întrebările mele, bătrânul a dat răspunsurile cele mai bune, punând în mișcare, fără să înțeleg cum, alcătuirile statornice ale lui Dumnezeu.

Trebuie să vă spun (căci asta am găsit la sfârșitul drumului meu cotit), trebuie să vă spun că străbunii mei de la Burebista și mai de demult stăteau, ca să zic așa, c-o inimă nouă în fața minunilor. De aceea înțelepții de-atunci au comunicat cu divinitatea altfel decât în civilizația dumneavoastră. Acolo unde dumneavoastră raționați și încercați a trece spre adevăr prin silogisme și ipoteze, înțeleptul de demult avea o cale deschisă, o împărțășire directă, o însușire de a pătrunde nesilit în miezul lucrurilor. Aspectele lumii și fenomenele naturii magul le prezenta în embleme; le punea deci o cheie veșnică. După aceeași metodă, sub simbol, adevărul cel mai abstract putea deveni sensibil; o propoziție uscată se mișca în imagini; astfel necunoscuturile se îmblânzeau, zidurile neanimate și entitățile morale se poetizau; metafizica se înfățișa într-o horă de zeițe.

Să știți, băieți, că de la acel mag de demult, care a sălășluit în aceste locuri, au rămas mamelor noastre poveștile cu care ne-au încântat în seri de iarnă. În ele se cuprind adevăruri permanente. Nici noi, nici ele nu știm; eram împreună copii și ne amuzam cu sclipirile lor de giuvaiere.

Acest mag, în epoca regilor daci, practica, după o rânduială antică de la Memfis, grafia sacră a cunoașterilor spirituale. Hieroglifele, cum știți, cuprindeau un principiu de înțelegere universală a noțiunilor, înfrățind pe inițiați într-o limbă mută. Alfabetul dumneavoastră de astăzi, ca și limba vulgară, stă mai mult în slujba instinctelor.

La întrebările mele, am primit răspunsuri ce mă îndrumau la o pătrundere de care omenirea de astăzi s-a depărtat; căci progresul neconținut al inteligenței și raționamentului a sleit acele aptitudini care-l legau pe om mai strâns de stihii. Presimțiri, instinct și ceea ce numiți dumneavoastră astăzi subconștient – le-am avut și noi cândva, ca și rudele noastre animalele, într-o formă potențiată; magia și fenomenele de telepatie erau în veacurile acelea practici curente. Cunoașterile acelea subtile și directe trebuiesc redobândite pe calea științei experimentale.

Bătrânul mi-a deschis înțelegerea eresurilor, a datinilor, a descântecelor, a vieții intime a poporului nostru, așa de deosebită de civilizația